

Význam a úloha ústavného súdu počas 30 rokov jeho fungovania

Abstrakt:

Ústavný súd je jednou z najdôležitejších právnych inštitúcií v Slovenskej republike a má kľúčovú úlohu v rámci ochrany ústavnosti i základných práv a slobôd občanov. Tento článok sa zameriava na význam a úlohu Ústavného súdu Slovenskej republiky počas tridsiatich rokov jeho fungovania. Článok poskytuje stručný exkurz naprieč vývojom ústavného súdnictva v našich končinách. Nosná časť článku je ale venovaná úlohe Ústavného súdu Slovenskej republiky, vzťahu Ústavného súdu SR s vnútroštátnymi súdmi a celkovo významu ústavného súdnictva v Slovenskej republike.

Úvod

Ústavný súd v súčasnosti predstavuje elementárnu súčasť sústavy orgánov v mnohých demokratických štátoch. Jeho význam sa prejavuje predovšetkým v ochrane základných práv a slobôd občanov a rovnako v zabezpečovaní dodržiavania Ústavy. Tento rok sme mali príležitosť pripomenúť si už tridsiate výročie fungovania Ústavného súdu Slovenskej republiky, no je vhodné poznamenať, že ústavné súdnictvo má na našom území ďaleko bohatšiu históriu, ktorá siaha až do roku 1920.

Historické pozadie vývoja ústavného súdnictva na našom území

Potrebou zriadenia Ústavného súdu a všeobecne, ústavnému právu sa venovali viacerí právni teoretici, pričom významný podiel na vzniku ústavného súdnictva v našich končinách možno priznať najmä rakúskemu právnenému teoretikovi – Hansovi Kelsenovi. Ten sa počas svojho života okrem iného zaoberal práve úvahami o potrebe ústavného súdu, ktorý by mal pôsobiť v pozícii tzv. *negatívneho zákonodarcu*, teda ústavný súd by mal podľa Kelsena byť ústavne určenou autoritou, ktorá bude oprávnená rozhodovať o protiústavnosti a zrušení prijatých právnych predpisov. Reflektujúc aj vtedajšie moderné hlasy právnych teoretikov vyššie uvedené myšlienky pretavili do ústavného textu aj československí odborníci tej doby,

ktorí sa podieľali na tvorbe vtedajšej Ústavy Československej republiky z roku 1920. Na margo toho možno uviesť, že v rovnakom čase sa kreovalo ústavné súdnictvo i v susednom Rakúsku, v dôsledku čoho často narážame na nie tak úplne vyjasnenú otázku, ktorý z týchto ústavných súdov drží absolútne prvenstvo. V tom čase bolo úlohou Ústavného súdu v zásade iba rozhodovanie o tom, či zákony vtedajšej Československej republiky alebo aj opatrenia stáleho výboru Národného zhromaždenia vyhovujú Ústavnej listine a ústavným zákonom. Možno ešte spomenúť, že odborná verejnosť častokrát povedala, že ústavné súdy, ktoré boli zriadené v niektorých európskych štátoch prakticky nevykonávali žiadnu výraznú kontrolu ústavnosti. (Hubinák, 2019)

Riadnemu fungovaniu ústavného súdu v prvej polovici dvadsiateho storočia logicky neprosperala ani druhá svetová vojna. Už totiž roku 1939, prijatím novej Ústavy SR prešla kontrola ústavnosti na Ústavný senát, ktorý však v praxi nikdy nezačal svoju rozhodovaciu činnosť. Na konci vojny došlo síce po formálnej stránke k obnove Československého ústavného súdu, avšak jeho činnosť už reálne nikdy obnovená nebola. Nasledujúce ústavy z rokov 1948 a tiež z roku 1960 nepočítali so zriadením osobitného súdneho orgánu, ktorý by zabezpečoval ochranu ústavnosti. Úloha tu bola daná Národnému zhromaždeniu. Následne, roku 1968 bol prijatý Zákon o československej federácii, ktorý zaviedol dvojakú kontrolu ústavnosti. Tá spočívala jednak v tom, že právomoc zrušiť právny predpis ktorý je v nesúlade s právnou normou vyššej právnej sily bola priznaná zákonodarným orgánom – federálnemu zhromaždeniu a národným radám Česka a Slovenska. Súčasne malo byť zriadené ústavné súdnictvo na federálnej úrovni i samostatne v každej z republík, tieto však od roku 1968 až do 1989 zriadené neboli. Až v kontexte zmien, ktoré nastali v novembri 1989 došlo k reálnemu zriadeniu Ústavného súdu Českej a Slovenskej federatívnej republiky, tento po prvý raz od druhej svetovej vojny začal vykonávať svoje právomoci a to až do rozpadu republiky. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „ÚS SR“), tak ako ho poznáme dnes, bol zriadený v roku 1993 po rozdelení Česko-slovenskej republiky a v podmienkach SR predstavuje vrcholný orgán ústavného súdnictva na Slovensku.

Ústavné súdnictvo – elementárna súčasť právneho štátu ?

Slovenská republika sa v článku 1 odseku 1 Ústavy Slovenskej republiky (Zákon č. 460/1992 Zb. – Ústava Slovenskej republiky, ďalej aj ako „Ústava SR“) hlási k princípu

právneho štátu. Princíp právneho štátu možno považovať za jeden zo základných princípov, ktoré sú nevyhnutné v každom demokratickom štáte. V skratke možno vysvetliť celú podstatu tohto princípu v tom zmysle, že princíp právneho štátu má predstavovať systém, ktorý chráni svojich občanov pred zneužitím moci a garantuje im v tomto smere určité záruky a práva. V právnom štáte by mala byť verejná moc obmedzená a podliehať regulácii prostredníctvom právnych noriem, ktoré sú vytvorené a uplatňované v súlade s určitými zásadami a postupmi. Princíp právneho štátu v sebe zahŕňa niekoľko atribútov, ktoré by mali byť v tom-ktorom štáte spoľahlivo dodržané, ak sa má hovoriť o tomto štáte ako o štáte právnom. Ide predovšetkým o zabezpečenie právnej istoty, rovnosti občanov pred zákonom, garanciu nezávislosti súdnictva, garanciu dodržiavania zákonnosti, či o zabezpečenie možnosti preskúmania rozhodnutí orgánov verejnej moci zo strany súdov.

Keď by sme chceli prepojiť princíp právneho štátu s existenciou ÚS SR a odpovedať tak na otázku, či jeho existencia je nevyhnutným pilierom pre zabezpečenie dodržiavania princípu právneho štátu, ku ktorému sa Slovenská republika vo svojej Ústave hlási, možno povedať, že v rámci nášho usporiadania štátu je ÚS SR integrálnou a nevyhnutnou súčasťou, ktorý zabezpečuje napĺňanie tohto princípu. Na druhej strane, treba povedať, že takýto „špecializovaný“ model ústavného súdnictva, aký máme u nás, nie je jedinou možnosťou. Do úvahy prichádzajú i modely, ktoré využívajú niektoré iné štáty, v ktorých je ústavné súdnictvo inkorporované do sústavy ostatných vnútroštátnych súdov (tzv. *všeobecný* model ústavného súdnictva) a ktorým sú navyše zverené aj úlohy v súvislosti s ochranou ústavnosti.

So zreteľom na predchádzajúci odsek by sme radi uviedli aj výrok bývalej predsedníčky Ústavného súdu, Ivetty Macejkovej, v ktorom poukazuje na rozdiel v jednotlivých modeloch ústavného súdnictva v zahraničí a u nás: „*v štátoch, ktoré zaviedli tento model kontroly ústavnosti [špecializovaný model ústavného súdnictva, sa vychádza z podstatne širšieho poňatia ústavného súdnictva, ako v štátoch s modelom všeobecného ústavného súdnictva.*“ (Macejková, 2013, s. 19) V tom duchu možno teda prísť so záverom, že princíp právneho štátu vyžaduje v štáte existenciu systému ústavného súdnictva v nejakej podobe, pričom už je na jednotlivých štátoch, ako sa s touto úlohou vysporiadajú a po akom modeli ústavného súdnictva siahnu.

Ochrana ústavnosti ústavným súdom

Článok 124 Ústavy SR hovorí, že „*Ústavný súd Slovenskej republiky je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.*“ (Ústava SR, čl. 124) Avizovaným článkom Ústavy SR bol v zásade zriadený Ústavný súd SR, ktorý má predstavovať „*odborný orgán štátu s pôsobnosťou chrániť ústavnosť a ktorý je nezávislý od zákonodarnej a výkonnej moci, všeobecných súdov a všetkých ostatných orgánov verejnej moci.*“ (Drgonec, 2019, s. 1414) Pokiaľ chceme jednoduchšie pochopiť to, čo treba pod pojmom „*ochrana ústavnosti*“ chápať, treba povedať, že v zásade jedno nenápadné slovné spojenie v ústavnom texte má skutočne široký význam. Možno pod ním totiž chápať jednak ochranu demokracie ako takej, ako aj ochranu dodržiavania práva v štáte. Napokon, to, ako sa ÚS SR chopí tejto svojej úlohy výrazne definuje charakter štátu ako taký, keďže tu jednoznačne vidno, aké zaujíma štát postoje k hodnotám demokracie, či ako sa zhostúje svojej úlohy v oblasti ochrany základných práv a slobôd svojich občanov. Tu možno vnímať, že úlohy, ktoré ÚS SR plní, odzrkadľujú vyspelosť demokracie samotnej. „*Ústavný súd rozhoduje o osude štátu, o jeho budúcej orientácii z hľadiska vnútroštátneho aj medzinárodného, o postavení jednotlivca v spoločnosti, o vzťahoch medzi štátom a jeho občanmi, o prístupe štátu k jednotlivcovi a nakladaní s ním, o postavení politických strán, o výsledkoch volieb, o množstve ďalších otázok zásadného významu, zďaleka nie iba politických, ale aj ekonomických, sociálnych, národných či náboženských.*“ (Drgonec, 2019, s. 1414) Naopak, pokiaľ by štát nevytváral podmienky pre riadne fungovanie Ústavného súdu, a Ústavný súd by pristupoval k tejto úlohe „*laxne*“, mohlo by to vyvolávať negatívne dôsledky voči štátu napríklad zo strany Európskej únie, nakoľko by takýto prístup mohol byť chápaný ako porušovanie hodnôt demokracie, či princípu právneho štátu, ktoré sú predpokladom členstva v Európskej únii, v zmysle článku 2 Zmluvy o Európskej únii.

Odborná literatúra tiež so zreteľom na pojem „*ochrana ústavnosti*“ dáva do pozornosti, že ÚS SR nebol zriadený na ochranu Ústavy SR, či ústavných zákonov, ale na ochranu ústavnosti ako celok, pričom tento pojem treba vykladať v jeho najširšom možnom význame tak, že tento presahuje rámec ochrany Ústavy SR a ústavných zákonov. Rozlišovanie tohto pojmu má aj praktický význam v prípadoch, kde je potrebné vymedziť právomoc Ústavného súdu. Docent Drgonec navyše tvrdí, že táto skutočnosť bráni neuváženému preberaniu cudzokrajných modelov ústavných súdov, a teda, že ÚS SR môže mať vďaka všeobecnejšiemu pojmu pôsobnosť i v takých oblastiach, kde iné ústavné súdy nemôžu konať. (Drgonec, 2019)

V závere tejto časti, venovanej predovšetkým otázke ochrany zákonnosti považujeme za vhodné poukázať ešte na to, že ochrana ústavnosti nie je daná výlučne ÚS SR, ale i ostatným vnútroštátnym súdom, na čo poukazuje i nasledujúci úryvok z uznesenia ÚS SR, v ktorom ÚS SR povedal, že „*ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov v rámci im zverených kompetencií.*“ (IV. ÚS 84/2010-43)

ÚS SR za účelom napĺňania elementárneho poslania (ochrany ústavnosti), ktoré mu je Ústavou SR zverené realizuje kontrolu ústavnosti. ÚS SR tak v rámci kontroly ústavnosti prijímaných všeobecne záväzných právnych aktov kontroluje jednak, či všeobecne záväzný právny predpis prijal orgán verejnej moci, ktorý má právomoc vydať daný právny predpis a či daný orgán verejnej moci dodržal postupy, v súlade s ktorými mal daný všeobecne záväzný právny akt prijať, resp. či akt aplikácie práva urobil orgán verejnej moci s právomocou vydať taký individuálny právny akt a či pritom dodržal Ústavou, ústavným zákonom a zákonom určené podmienky (tzv. „*formálna kontrola ústavnosti*“). Okrem nej rozlišujeme aj *materiálnu kontrolu ústavnosti*, ktorá spočíva v kontrole obsahu konkrétneho všeobecne záväzného aktu (resp. aktu aplikácie práva), pri ktorom je podozrenie, že by mohol byť v nesúlade s Ústavou SR a ústavnými zákonmi. (Drgonec, 2019)

Z hľadiska časového horizontu, v ktorom je kontrola vykonávaná, možno povedať, že rozlišujeme dve formy kontroly, a to: *ex ante kontrolu* (tzv. predbežná) a *ex post kontrolu ústavnosti* (následnú). V skratke možno len povedať, že prevažne ÚS SR vykonáva iba *ex post kontrolu ústavnosti*. *Ex ante kontrola ústavnosti* prichádza do úvahy len v dvoch prípadoch, a to v konaní o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv s Ústavou SR a ústavnými zákonmi a konanie o súlade predmetu referenda s Ústavou SR a ústavnými zákonmi. (Macejková; podobne aj Drgonec, 2019)

Okrem úlohy kontrolnej sem v zmysle úlohy môžeme osobitne zaradiť aj úlohu výkladovú, v rámci ktorej ÚS SR poskytuje výklad Ústavy a ústavných zákonov (Ústava SR, čl. 128) ako i ďalšie úlohy, ktoré vyplývajú Ústavnému súdu z článku 126 (*rozhodovacie právomoci v prípade riešenia kompetenčných sporov*) a článku 129 (*právomoci spojené s uplatňovaním demokratických foriem vlády*). So zreteľom na vymedzený rozsah príspevku však tieto nebudeme bližšie rozoberať.

Typy konaní pred Ústavným súdom

V kontexte úloh ÚS SR, ktoré mu Ústava SR zveruje, možno v stručnosti uviesť aj konkrétne konania, v ktorých je ÚS SR oprávnený konať. Najzákladnejším typom konania, ktorý vychádza z požiadavky ochrany ústavnosti je konanie o súlade právnych predpisov s Ústavou SR a ústavnými zákonmi. Rozhoduje o súlade zákonov, nariadení vlády, či originárnych VZN, vydávaných orgánmi územnej samosprávy v rámci výkonu ich samosprávnej činnosti s Ústavou SR, ako aj o súlade všeobecne záväzných právnych predpisov orgánov miestnej štátnej správy a VZN orgánov územnej samosprávy, vydaných v rámci preneseného výkonu štátnej správy. (Ústava SR, čl. 125) Okrem toho sú tu osobitne vymedzené konania o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv s Ústavou SR a konanie o súlade predmetu referenda s Ústavou SR a ústavnými zákonmi, ktoré sa má vyhlásiť. Tieto konania v zmysle Ústavy SR možno podať iba na návrh, pričom tento môže podať v zásade iba prezident Slovenskej republiky, resp. v prípade otázky súladu dojednanej medzinárodnej zmluvy s Ústavou SR (ústavnými zákonmi) aj vláda Slovenskej republiky. (Ústava SR, čl. 125a a čl. 125b) Okrem vyššie uvedených ÚS SR rozhoduje aj vo veciach kompetenčných sporov medzi ústrednými orgánmi štátnej správy, ak nie je zákonom ustanovené inak, taktiež rozhoduje o sťažnostiach fyzických a právnických osôb, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv a slobôd vyplývajúcich im z Ústavy SR, Listiny základných práv a slobôd, alebo iných medzinárodných zmlúv, ktoré Slovenská republika ratifikovala, a ktorými je viazaná. Napokon, ÚS SR rozhoduje ešte v konaniach podľa článku 127a Ústavy SR, ktoré sa týka sťažností orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému rozhodnutiu, či zásahu do vecí územnej samosprávy, ak o nej nerozhodol iný súd, a tiež v konaniach podľa článku 129 Ústavy SR, týkajúcich sa sťažností proti rozhodnutiam o overení, alebo neoverení mandátu poslanca NR SR, rozhodnutia o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta SR, volieb do NR SR a volieb do EP. Ústavný súd v zmysle článku 129 rozhoduje aj o obžalobe proti prezidentovi SR pre úmyselné porušenie Ústavy SR alebo vlastizrady, pri ktorých je aktívne legitimovanou na podanie Národná rada Slovenskej republiky. (Pozri bližšie: Zákon č. 460/1992 Zb. – Ústava Slovenskej republiky, čl. 126 – 127a a čl. 129)

Napokon, veľmi dôležitou úlohou je konanie Ústavného súdu o výklade Ústavy Slovenskej republiky a o výklade ústavných zákonov. Touto činnosťou vykonáva ÚS SR tzv.

abstraktnú kontrolu ústavnosti. „*Ústavný súd v konaní o výklade Ústavy hľadá objektívne najprimeranejší výklad ústavnej normy.*“ (Drgonec, 2019, s. 1520) Hoci toto konanie začína na základe dispozičnej zásady, teda vyžaduje sa tu návrh účastníka konania, ktorý má aktívnu legitímáciu, ÚS SR nie je pri podávaní výkladu Ústavy viazaný návrhmi účastníkov konania, ani sa nijakým spôsobom nemusí prikloniť k jednej z možností výkladov, ktoré prezentujú jednotliví účastníci konania, naopak, ÚS SR tu môže podať úplne autonómny výklad, bez toho, aby bol nejako viazaný, pričom platí, že podaný výklad sa môže aj úplne odkloniť od spôsobov, akými danú ústavnú normu vykladá navrhovateľ.

Význam Ústavného súdu

S ohľadom na všetky vyššie rozoberané skutočnosti, možno povedať, že ÚS SR je nepochybne jednou z najdôležitejších inštitúcií, ktoré v Slovenskej republike prispievajú k jej riadnemu fungovaniu, so zreteľom na hodnoty demokracie a právneho štátu, ku ktorým sa Slovenská republika ako moderný štát 21. storočia hlási. ÚS SR je garantom dodržiavania ústavnosti v štáte, výrazne pomáha v spoločnosti budovať princíp právnej istoty, chrániť základné práva a slobody občanov Slovenskej republiky a zlepšovať dôveru občanov v systém.

Samotný význam ÚS SR je daný aj jeho osobitným postavením v organizačnej štruktúre slovenského súdnictva a vzťahom s ostatnými súdmi. V štátoch, kde ochranu ústavnosti vykonáva špecializovaný orgán na to určený je často prítomné napätie medzi ním a všeobecnými súdmi. Na Slovensku je situácia iná, tu v zásade také napätie bádať nemožno. V praxi tomu napomáha tzv. *zásada samoobmedzovania*, ktorú ÚS SR starostlivo dodržiava a ktorá spočíva predovšetkým v dištancovaní sa ÚS SR od preskúmania potenciálneho porušenia základných hmotných práv zo strany všeobecných súdov. Dobrému vzťahu medzi ÚS SR a všeobecnými súdmi napomáha aj *doktrína Ústavného súdu*, v zmysle ktorej všeobecným súdom prináleží právomoc podávať výklad zákonov, s logickou výnimkou výkladu ustanovení Zákona o ústavnom súde. ÚS SR rešpektuje aj vzájomnú oddelenosť ústavného súdnictva a všeobecného súdnictva, medzi ktorých Ústava SR delí súdnu moc v štáte. ÚS SR má byť, ako sme už uviedli vyššie, orgánom ochrany ústavnosti a všeobecné súdy zase orgánmi ochrany zákonnosti. Táto oddelenosť a rozdielna úloha v rámci súdnej moci vylučuje akékoľvek subordinačné vzťahy medzi nimi, ÚS SR tak nie je alternatívou ani opravnou inštitúciou vo veciach, ktoré vecne spadajú do pôsobnosti vymedzenej všeobecným

súdom. Právomoc ÚS SR je teda subsidiárna a nastupuje vtedy, keď nie je daná právomoc všeobecných súdov, alebo ak všeobecné súdy neposkytnú ochranu právam sťažovateľa v súlade s ústavnoprávnymi princípmi, ktoré upravujú výkon ich právomoci. (Drgonec, 2019) *„Rozlišovanie medzi ústavnosťou a zákonnosťou nemožno chápať tak, že jedine ústavný súd v rámci ochrany ústavnosti chráni základné práva a slobody a všeobecné súdy v rámci ochrany zákonnosti týmto základným právam a slobodám nijakú ochranu neposkytujú (chránia „výlučne“ zákonnosť). Vzťah ústavnosti a zákonnosti je hierarchický. Zákonnosť sa odvodzuje z princípov ústavnosti a musí byť s nimi v súlade. Ústavnosť takto tvorí jadro zákonnosti“.* (II. ÚS 58/98)

ÚS SR ako strážca ústavnosti a demokracie v priebehu tridsiatich rokov svojou činnosťou významne prispieval k formovaniu Slovenskej republiky po jej právnej, i politickej stránke. Jeho rozhodnutia siahajú do najrôznejších oblastí a mali zásadný dopad na ochranu ústavnosti a práv občanov. Rozhodnutia ÚS SR sa neraz v pozitívnom zmysle dotýkali práv menšín, zákazu diskriminácie, ochrany súkromného vlastníctva či otázky vyvlastňovania.

ÚS SR výrazne prispieva k posilňovaniu demokratických hodnôt spoločnosti. Rovnako ÚS SR v priebehu rokov zasiahol proti neústavným právnym aktom, či vyslovil, že niektoré postupy orgánov verejnej moci a súdov boli protiústavné a zasahovali do základných práv na spravodlivý súdny proces, či práva na súdnu ochranu. Význam Ústavného súdu sa v praxi prejavuje takmer denne a vychádzajúc z úloh, ktoré sú mu zverené má nezastupiteľnú úlohu. Možno povedať, že hoci sú niekedy zo strany zákonodarcu Ústavnému súdu hádzané pomyselné poľená pod nohy, ten aj napriek ním vždy zastáva svoje úlohy a právomoci nezávisle a apoliticky.

Záver

Ústavný súd Slovenskej republiky počas tridsiatich rokov svojej existencie denne prispieva k ochrane ústavnosti, základných práv a slobôd a budovaniu moderného demokratického štátu. Abstraktnosť, ktorú so sebou pojem „ochrana ústavnosti“ prináša dáva Ústavnému súdu najširšie možné právomoci. ÚS SR ako strážca ústavnosti vykonáva kontrolu ústavnosti nad všetkou mocou v štáte, či už je to v oblasti legislatívnej, kedy *ex post* môže vyhlásiť právny akt za protiústavný, či *ex ante* pred ratifikáciou medzinárodnej zmluvy

a podobne. Okrem toho podáva autoritatívny výklad Ústavy SR a ústavných zákonov, rozhoduje vo volebných veciach, či napr. o obžalobách podaných voči prezidentovi Slovenskej republiky pre úmyselné porušenie Ústavy, či obvinenie z vlastizrady a v mnohých ďalších konaniach, ktoré mu Ústava SR zveruje.

Zoznam použitej literatúry:

DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2.prepracované vydanie. Bratislava: C.H.Beck, 2019, 1792 s. ISBN 978-80-89603-74-9

HUBINÁK, T.: O histórii ústavného súdnictva. [online]. Dostupné na internete: <<https://dennikn.sk/blog/1473217/o-historii-ustavneho-sudnictva/>> [cit. 2023-07-01]

MACEJKOVÁ, I.: Ex ante kontrola ústavnosti právnych predpisov v ústavách niektorých európskych štátov a možnosť jej zakotvenia v Ústave Slovenskej republiky. [online]. Dostupné na internete: <https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/992164/ex_ante.pdf/61376ec9-498c-4d87-835d-1b3e790a41a2> [cit. 2023-07-03]

MACEJKOVÁ, I.: Právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky po dvadsiatich rokoch. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Postavenie ústavných súdov a ich vplyv na právny poriadok štátu“. Košice: Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky 2013, s. 19 – 37. ISBN 978-80-969989-6-8

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 58/98 z 13. januára 1999

Uznesenie Ústavného súdu SR, sp. zn. IV. ÚS 84/2010-43 z 11. marca 2010

Zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p.

Zákon č. 460/1992 Zb. – Ústava Slovenskej republiky v z. n. p.

Zmluva o Európskej únii